

امَلَكَةُ اِسْلَامِي اَفْغَانِسْتَانِ

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست عمومی ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه و تقریر و بیان

تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۱۶/ جمادی الاولی ۱۴۴۷ هـ، ق موافق ۱۶/ عقرب/ ۱۴۰۴ هـ، ش

رهنمود های اسلامی پیرامون از بین بردن فقر در پرتو قرآن و سنت

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله، الحمد لله هادي من استهداه، ومُعْطِي عَبْدَه فوقَ ما يَتَمَنّاه، أحمده سبحانه وأشكره على جزيل ما أولاه، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، ولا معبود بحق سواه، وأشهد أن سيدنا ونبيّنا محمدًا عبدُ الله ورسوله قَرَبَهُ وأدناه، صَلَّى الله وسلّم وبارك عليه وعلى آله الطيبين، وأصحابه المُكْرَمِينَ والتابعين ومن تَبِعَهُمْ بإحسانٍ وسلّم تسليمًا كثيرًا لا حدًّا لَمُنْتَهَاه.

حضر محترم وشنوندگان عزیز!

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

هر انسان در زندگی خود با دشواری ها، مشکلات و سختی های گوناگون روبه رو می شود، که یکی از آن مشکلات، فقر است. دین مقدس اسلام، دینی جامع است که از یک سو به تربیت روح می پردازد و از سوی دیگر درباره ی جسم نیز رهنمودهای سودمندی دارد. اسلام از یک سو در انسان روحانیت را تقویت می کند و از سوی دیگر به وسایل زندگی نیز به گونه ای متوازن توجه کرده است. الله جل جلاله فرموده است: (وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ) (سوره قصص، آیه ۷۷)

فقر حالتی نامطلوب اجتماعی است که در اثر آن، در جامعه جرم‌های دیگر نیز پدید می‌آید؛ مانند دزدی، اختطاف (آدم‌ربایی)، راهزنی، رباخواری، قمار، غارت و چپاول، استفاده از مواد نشه‌آور و مخدر و امثال آن.

به همین سبب، رسول الله صلی الله علیه وسلم از فقر به خدا پناه می‌برد و چنین دعا می‌کرد: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ» (سنن أبي داود، تحقیق الأرئووط ۴۲۱/۷) ترجمه: ای الله! من به تو پناه می‌برم از کفر و از فقر.

در حدیث شریف دیگری آمده است که حضرت ابوهریره رضی الله عنه می‌فرماید: پیامبر صلی الله علیه وسلم چنین دعا می‌کرد: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ، وَالْقِلَّةِ، وَالذَّلَّةِ» (سنن أبي داود، تحقیق الأرئووط ۶۴۴/۲، شرح سنن النسائي مع شرح السيوطي وحاشية السندي ۶۵۴/۸) ترجمه: ای الله! من به تو پناه می‌برم از فقر، از کمی مال و روزی، و از ذلت و خواری.

در روایت دیگری آمده است: «كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا» (حلیة الأولیاء، لأبي نعیم ۵۳/۳) ترجمه: نزدیک است که فقر به کفر بینجامد. یعنی گاهی فقر سبب می‌شود که انسان به کفر نزدیک گردد، و مسلمان هنگامی که از شدت فقر به تنگ می‌آید، سخنانی بر زبان می‌آورد که نزدیک به کفر است.

همچنین از حضرت عمر رضی الله عنه سخنی منقول است که فرمود: «لو كان الفقر رجلاً لقتلته» ترجمه: اگر فقر مردی بود، حتماً او را می‌کشتم.

در جامعه، فقر در اثر عواملی همچون تبلی و بی‌کاری، خشکسالی‌ها، اسراف و تبذیر در مصرف مال، افزایش گناهان در جامعه، معاملات ربوی، احتکار، نبود فرصت‌های شغلی، و وجود نظام‌های طبقاتی و فئودالی پدید می‌آید.

در نتیجه‌ی فقر، انسان با مشکلات گوناگون روبه‌رو می‌شود؛ از جمله اینکه فرد فقیر به نیازهای ضروری زندگی چون خانه‌ی مناسب، خوراک، درمان، پوشاک شایسته و تحصیلات عالی دسترسی ندارد.

فقیر نمی‌تواند به دیگران کمک کند، و به سبب فقر، زندگی خود را به گونه‌ی مطلوب پیش نمی‌برد.

فقر سبب سوء تغذیه در کودکان می‌گردد،

در آیه دیگری می‌فرماید: (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ) (سوره هود، آیه ۶)

ترجمه: هیچ رونده ای (جاننداری) در زمین نیست مگر اینکه روزی آن به عهده الله است و محل استقرار و محل بازگشت آن را میداند همه در کتاب بیان گرو روشن (لوح محفوظ) ثبت است. در آیه دیگری آمده است: (أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ) (سوره ملک، آیه ۲۱)

ترجمه: یا کیست کسیکه اگر الله روزی خود را قطع کند به شما روزی دهد؟ بلکه در سرکشی و نفرت لجاجت می‌کنند.

مسلمان باید با یقین باور داشته باشد که خداوند جل جلاله بر اساس حکمت خویش به هر انسان مطابق حال و مصلحت او روزی می‌دهد. اگر کسی با وجود تلاش و کوشش، روزی کمی دارد، باید بر آن صبر پیشه کند و باور داشته باشد که صبر بر سختی فقر، پاداشی بزرگ دارد که از نعمت روزی فراوان کمتر نیست.

همچنین باید یقین داشته باشد که در هر دو حالت فزونی و کمی روزی، حکمت عظیمی از جانب خداوند نهفته است و بر آنچه خدا برای او مقدر کرده است قناعت نماید.

زیرا تقسیم روزی بر پایه‌ی علم و حکمت ازلی الهی صورت می‌گیرد. چنان که خداوند فرموده است: (وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ) (سوره شوری، آیه ۲۷)

ترجمه: و اگر الله روزی را برای بندگانش فراخ کند حتما در زمین طغیان میکردند و لکن به اندازه آنچه بخواهد نازل میکند چرا که او به احوال بندگانش دانا و بینا است. در آیه دیگر آمده است: (أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) (سوره روم، آیه ۳۷)

تر

ترجمه: حتما در مالها وجانهای تان آزموده می شوید وحتما از آنانیکه پیش از شما کتاب داده شده اند (یهود ونصاری) واز مشرکین سخنان اذیت کنند وتمسخر آمیز وطن بسیار خواهید شنید ولی اگر دراین امتحان وذیت ها صبر وتقوی اختیار کردید پس یقینااین خصلت از چیزهای است که تصمیم را استوار ومحکم میگرداند .

رهنمود دوم: کار و تلاش و پرهیز از تنبلی و بیکاری:

تنبلی و بیکاری در شریعت، صفتی نکوهیده است و اسلام مسلمانان را به کار و تلاش تشویق کرده است.

کار و کسب وسیلهی بهدست آوردن مال و روزی است، اساس اقتصاد و تولید است، و رکن بنیادی بی نیازی، ثروت، عزت و خودکفایی به شمار می آید. کار و تلاش در شریعت دارای فضیلتی بزرگ است؛ زیرا انسان با کار نه تنها خود را از نیاز به دیگران می رهااند، بلکه سبب پیشرفت و رفاه جامعه نیز می گردد.

در نصوص شرعی آمده است که خداوند زمین را آفریده و در آن برکت نهاده است، و روزی انسان ها و حیوانات را در آن پنهان کرده، و در ظاهر و باطن زمین برکاتی ذخیره فرموده است تا برای گذران بهتر زندگی کافی باشد و نیازهای مردم از آن برآورده گردد.

الله تعالی می فرماید: (وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ) (سوره اعراف، آیه ۱۰)

ترجمه: والبتّه ما شمارا در زمین جایگاه واستقرار دادیم وبرای شما در آن وسائل معیشت تان را گذاشتیم اما چه کم شکر گذاری الله را اداء میکنید . در آیه دیگری آمده است: (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا) (سوره اسراء، آیه ۷۰)

ترجمه: والبتّه اولاد آدم را گرمی داشته واکرام نمودیم وآنان را دخشی وبحر برداشتیم وبه آنان از چیزهای پاکیزه روزی دادیم وآنان را بر بسیاری از آفریدگان خو

زمانی که کسی برای کسب روزی تلاش می کند و در جستجوی رزق حلال در زمین کار و کوشش می نماید، بدون شک به هدف خویش می رسد، روزی حلال به دست می آورد، نیازهایش را برطرف می سازد، به دیگران یاری می رساند، حق خداوند یعنی زکات و عشر را می پردازد، صدقات نافله می دهد و از اجر و ثواب برخوردار می گردد.

اما کسی که در خانه می نشیند و نه کاری می کند و نه زحمتی می کشد، همیشه محتاج دیگران خواهد بود، دست نیاز به سوی مردم دراز می کند و زندگی ذلیلانه ای را سپری می نماید.

کسب حلال و به دست آوردن روزی پاکیزه عبادت است، و در نصوص فراوانی امر به طلب رزق حلال شده است.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اطْلُبُوا الرِّزْقَ فِي خَبَايَا الْأَرْضِ» فضائل الصحابة لأحمد بن حنبل (۳۱۳/۱)، مسند أبي يعلى (۳۴۷/۷)

ترجمه: از حضرت عایشه رضی الله عنها روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: روزی را در نهفته های زمین بجوئید.

امام مناوی رحمه الله در شرح کلمه ی (خبایا) می نویسد: «خبایا» جمع «خبیئة» است؛ یعنی روزی را در زراعت بجوئید، مانند کشت و زرع، کاشت درختان و گیاهان. به درستی که از زمین انواع گیاهانی می روید که بقای حیوانات و انسان ها به آن وابسته است.

و گفته شده که منظور، استخراج معادن و جواهر از زمین است.

توصیه به طلب روزی از زمین به این سبب است که زمین در مقایسه با دیگر منابع اقتصادی، به توکل نزدیک تر است و تلاش مداوم و سختی زیادی نمی طلبد؛ زیرا وقتی دهقان زمین را کشت و دانه را در آن پنهان کرد، پس از آن از زحمت فارغ می شود و به اندازه توان خود تلاش کرده است. اکنون برای سبز شدن دانه ها و روییدن آن ها کاری از دست او ساخته نیست، بلکه منتظر قضای الهی و تقدیر خداوند است، و فقط به پروردگار خود امید می بندد نه به کسی دیگر، تا آسمان بر آن باران ببارد و آفات را از آن دور سازد. این اموری است که هیچ مخلوقی بر آن قادر نیست جز آن ذاتی که اسرار زمین و آسمان ها را آشکار می سازد. فیض القدير (۵۴۱/۱)

صحابه کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمع

قسم اول:

بعضی از مردم هستند که کار کردن را کاری پست و عیب می‌پندارند، و این عادت و رسم از زمان جاهلیت عرب‌ها باقی مانده است. مانند خشت‌زنی، بارکشی، کشاورزی، بنایی و امثال این‌ها... این همان تصور باطل زمان جاهلیت است.

هر پیشه و کاری محترم است، به شرطی که حرام نباشد؛ زیرا کار و کسب، انسان را از نیاز و ذلت‌گذاری می‌رهاند و عزت می‌بخشد. در حدیث شریف آمده است: از حضرت حکیم بن حزام رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود:

«الْيَدُ الْغُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» (مختصر صحیح الإمام البخاری، للزبیدی ۴۱۹/۱)

ترجمه: دست بالا (دست بخشنده) بهتر است از دست پایین (دست‌گذاری کننده).

پیامبران علیهم السلام، که برترین انسان‌های الهی‌اند، همگی کار کرده‌اند؛ بعضی چوپانی کرده‌اند، برخی آهن‌گری، بعضی خیاطی، گروهی پارچه فروشی، برخی کشاورزی و بعضی نیز تجارت داشته‌اند.

همچنین امامان دین ما نیز بی‌کسب و کار نبوده‌اند؛ در میان آنان پارچه‌فروشان، قفل‌سازان و قفل‌فروشان، کفاشان، شیشه‌سازان و شیشه‌فروشان، تاجران پوست و دباغان، نجاران، گچ‌کاران، خیاطان، فروشندگان پنبه، و کسانی که جوراب و کفش می‌ساختند و می‌فروختند وجود داشته‌اند.

پس برای امت اسلامی لازم است که از پیشه‌ها و مهارت‌های امامان دین خود پیروی کنند تا صاحبان سعادت و نیک‌بختی شده و به خودکفایی برسند.

قسم دوم:

بعضی مردم چنین عادت دارند که اگر در محل خود کاری مطابق میل‌شان نیابند، آن را رها کرده و می‌گویند «کار نیست». این رفتار، نشانه بی‌همتی، تنبلی و بیکاری است، و نتیجه آن این است که این افراد یا وامدار دیگران می‌شوند یا برای‌گذاری دست

گروهی از مردم خود را متوکلین می‌نامند، اما حضرت عمر فاروق رضي الله عنه آنان را متأکلین (یعنی کسانی که بر زحمت دیگران می‌خورند) نامیده است.

این گونه افراد کسانی‌اند که از کار و کسب بیزارند؛ نه علما هستند که در تدریس علم مشغول‌اند و برای کار وقتی ندارند، و نه طالبان علم که در تحصیل و یادگیری مصروف باشند؛ بلکه خود را برای صدقات، خیرات و هدایا آزاد گذاشته‌اند، و عادتشان این است که گدایی کنند، به در خانه‌ها نگاه کنند و منتظر باشند تا کسی چیزی برایشان بیاورد تا بخورند و بخوابند.

آنان دچار این گمان باطل‌اند که کار کردن و کسب روزی حلال، مخالف زهد و پارسایی است، و داشتن ارتباط با دنیا زهد را از بین می‌برد؛ در حالی که چنین تصویری نادرست است و اینان باری بر دوش جامعه‌اند. (تلیس إبلیس، ص ۱۷۹)

حال آن که در اسلام، پرهیز از کار و کسب و چشم پوشیدن از روزی حلال، برخلاف توکل بر خداست؛ بلکه کار کردن و به دست آوردن روزی حلال، عین توکل بر الله است.

در روح المعانی آمده است: (مر عمر بن الخطاب رضي الله تعالى عنه بقوم فقال من أنتم؟ فقالوا المتوكلون. قال: أنتم المتاكلون) (روح المعانی ۱۵/۲۹) ترجمه: عمر بن خطاب رضي الله عنه از کنار قومی گذشت، از آنان پرسید: شما چه کسانی هستید؟

گفتند: ما متوکلان بر خدا هستیم. عمر رضي الله عنه فرمود: نه، بلکه شما «متأکلان» هستید (یعنی کسانی که بر زحمت دیگران می‌خورید). الله تعالى برای کسانی که عمداً کار و کسب را ترک می‌کنند، در صدقات مسلمانان سهمی مقرر نکرده است، تا وادار شوند خود کار کنند، هم برای خود نفعی داشته باشند و هم برای دیگران اتفاق کنند، و از عادت گدایی دوری گزینند.

زیرا جز برای سه گروه، شریعت اسلامی گدایی را در روز حجة الوداع حرام اعلام کرده است.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ السُّلَوِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَهُوَ وَاقِفٌ بِعَرَفَةَ... «إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ ل

دستور دیگری که فقر را از میان برمی دارد این است که ثروتمندان باید زکات و عشر اموال خود را به نیازمندان بدهند، زیرا زکات و عشر حق فقراء است.

این همان دستور قرآنی است که چهارده قرن پیش، الله تعالی بیان فرموده است و گفته است که در اموال توانگران و ثروتمندان — خواه طلا باشد یا نقره، حیوانات باشد یا پول نقد وقتی شرایط وجوب زکات در آن تحقق یابد، برای فقرا در آن حق مقرر است و آن همان زکات است، تا فقر از میان برود.

الله تعالی فرموده است: (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) (التوبة: ۶۰) ترجمه: صدقها تنها برای فقیران و مسکین ها و ووظیفه داران (کارکنان) جمع آوری صدقات و برای آنانیکه دل های شان به طرف اسلام رغبت داده می شود و در راه آزادی بردگان از غلامی و قرض داران و در راه الله (مجاهدان) و برای مسافران ب (بازماندگان در سفر) اختصاص دارد فریضه ای از طرف الله است و الله دانا و باحکمت است.

همچنان در آیه دیگری در این باره تصبیح شده و الله تعالی فرموده است: (وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ) (المعارج: ۲۴-۲۵) ترجمه: و آنانیکه در اموال شان سهمی معین و معلوم است برای گدا و محروم.

امام محمد بن سیرین و امام قتاده رحمهما الله گفته اند که این آیه در مورد زکات فرضی نازل شده است.

و ابوبکر بن العربی نیز گفته است که قول قوی تر این است که مقصود از «حق» در آیه، همان زکات است.

و مقصود از «سائل» (درخواست کننده) فقیر است. اما در مورد «محروم»، مفسران دیدگاه های گوناگونی دارند:

برخی گفته اند مراد از محروم، آن کسبه کار و کارگری است که کار برایش پیدا نمی شود.

گروهی دیگر گفته اند مر

و فرقی ندارد که آن صدقه غله و حبوبات باشد، یا چهارپایان، یا گوشت حیوانات ذبح شده، یا پول نقد، یا تأمین نیازهای فقیران و کمک عملی به آنان.

در این باره آیات قرآنی و احادیث نبوی بی شماری وجود دارد: الله تعالی می فرماید: (فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (تغابن: ۱۶)

ترجمه: پس تا حد توان تان از الله بترسید و بشنوید و اطاعات کنید و انفاق نمائید که برای خودتان بهتر است و کسی که از بخل نفس خویش در امان بماند پس همان رستگاران اند. و در آیه دیگری می فرماید: (وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) (سبا: ۳۹)

ترجمه: و هر چیزی که در راه خدا انفاق کنید، خداوند عوض آن را به شما می دهد، و او بهترین روزی دهندگان است.

و در آیهی دیگر آمده است: (وَمَا تَقْدُمُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمَ أَجْرًا) (مزل: ۲۰)

ترجمه: و هر کار خیری که برای خویش از پیش بفرستید، آن را نزد خدا بهتر و با پاداشی بزرگ تر خواهید یافت.

در حدیث شریف آمده است: از عَدَى بن حاتم رضی الله عنه روایت است که گفت: از رسول خدا صلی الله علیه وسلم شنیدم که فرمودند: «مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَتِرَ مِنَ النَّارِ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَلْيَفْعَلْ» (صحیح مسلم، ج ۳، ص ۸۶)

ترجمه: هر کس از شما که بتواند خود را از آتش (جهنم) حفظ کند، حتی با دادن نیم دانه خرما، باید چنین کند.

در حدیث شریف دیگری از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «السَّاعِي عَلَى الْأَر

در حدیث شریف دیگری از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «لیس المؤمن الذی بییت شعبان و جاره جائع» (شرح معانی الآثار، ج ۱، ص ۲۷؛ مسند ابی یعلی، ج ۵، ص ۹۲) ترجمه: آن کس که شب را سیر بخوابد در حالی که همسایه اش گرسنه باشد، ایمانش کامل نیست.

دستور ششم: برای از بین بردن فقر، باید مردم به موضوع وقف توجه ویژه داشته باشند:

وقف، همان صدقه جاریه است که ثواب آن پس از مرگ نیز به واقف (اهداکننده) می رسد و در از میان بردن فقر، نقش بزرگ و سازنده ای دارد.

ساختن مدارس و مکتب ها و وقف کردن آن ها، ایجاد بیمارستان ها و وقف وسایل درمانی، اختصاص دادن زمین برای قبرستان ها، ساخت مسافرخانه ها و چاه های آب برای مردم، تهیه آمبولانس ها برای کمک های فوری، و وقف کتاب های دینی و عصری، همه این کارها از مواردی است که فقیران و نیازمندان از آن بهره مند می شوند و نیازهای بسیاری از جامعه را برطرف می سازند.

سنتی که متأسفانه مردم امروز آن را ترک کرده اند، همان سنت وقف است.

پیشینیان صالح (سلف صالحین) به وقف بسیار اهمیت می دادند و برای خدا اموال و وسایل مختلف را وقف می کردند – حتی ابزار خفر قبرها و دیگ های پخت و پز خیرات را وقف می نمودند.

اگر مردم امروز دوباره به سنت وقف عمل کنند، فقر یا به کلی از میان می رود یا دست کم بسیار کاهش می یابد.

در حدیث شریف آمده است: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» (صحیح مسلم، ج ۵، ص ۷۳)

ترجمه: هنگامی که انسان بمیرد، عمل او قطع می شود (یعنی ثواب اعمالش متوقف می گردد)، مگر از سه چیز: صدقه جاریه، علمی که مردم از آن بهره مند شوند، و فرزند صالحی که برای او دعا کند.

نفعنی الله وإياكم بالقرآن العظيم، وبهدي محمدٍ صلى الله عليه وسلم، وأقول قولي هذا، وأستغفر الله لي ولكم ولسائر المسلمين من